

vznikají snahou svých obyvatel oddělit se). Také z čistě uživatelského hlediska je publikace dobře připravena: bohatá fotodokumentace umožňuje co nejvíce se přiblížit popisovaným jevům a událostem, řada detailnějších informací je odlišena menším typem písma a v mnohém nahrazuje rejstříky, pod čarou se nacházejí nesčetné poznámky, vysvětlivky a odkazy k literatuře, součástí knihy jsou elektronické přílohy.

Přestože autoři na začátku skromně prohlašují, že nepředkládají pražský hudební svět v jeho neustále se proměňující plasticitě, výsledek svědčí vlastně spíše o opaku: z pohledu čtenáře se kniha zdá být barvitým, mnohovrstevnatým a výstižným obrazem hudebních aktivit zcela nedávné pražské současnosti. Obecněji lze snad věřit se Sperantou Radulescuovou, že se jedná o významný krok na cestě k rozvoji urbánní etnomuzikologie.

Jiří Traxler (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Roger Buckton, BOHEMIAN JOURNEY: A MUSICAL HERITAGE IN COLONIAL NEW ZEALAND. *Steele Roberts & Associates Ltd, Wellington 2013, 184 s.–*

Mezi skupinami emigrantů, které v průběhu historie odešly z českých zemí do různých končin světa, patří skupina usazená na Novém Zélandu k menším a také k méně reflektovaným. V minulém roce uplynulo sto padesát let od počátku českého osídlení ve vesnici Puhoi na severu Nového Zélandu. Při té příležitosti vyšla kniha, která se zaměřuje na hudbu, již si osadníci s sebou přivezli, a na to, jak se jejich hudební tradice proměnila a smísila s dalšími vlivy v novém prostředí.

Roger Buckton, autor knihy *Bohemian Journey – A musical heritage in colonial New Zealand*, je původním zaměřením odborník na starou evropskou hudbu a na hudební pedagogiku. Před více než dvaceti lety jej ovšem osud zavál do novozélandské vesnice Puhoi, kde narazil na pozoruhodný výhonek evropské tradice. Tamní lidé stále udržovali při životě hudbu s kořeny v západočeském folkloru a české dudy pro ně představovaly nástroj a zároveň významný symbol. Skutečnost, že symbolický význam tohoto nástroje občas převyšoval význam hudební, je zmíněna v úvodní kapitole knihy, kde autor čtenáře uvádí do života na novozélandském venkově devadesátých let 20. století a představuje kapelu složenou z dudáka, houslisty a několika akordeonistů: „Každý znal a miloval dudy, ten jedinečný nástroj. Jak zdůraznil starousedlík Herbie Paul, nikdy je nenapadlo, že by existoval i nějaký jiný exemplář – pro ně byly jejich dudy jediné na světě. Navzdory této pozornosti nebylo téměř možné je slyšet. Ne, že by dudák nehrál; jevil všechny známky hudební aktivity – prsty se pohybovaly, noha klepala, tvář plná soustředění. Přesto bylo slyšet jen akordeony zdatně a neúnavně hrající svou melodii.“

Cesta tedy začíná v moderních časech, u poslední generace, která ještě ve své paměti nosí tradici dovezenou ze staré vlasti, protože – jak se dozvídáme – u jejich dětí a vnuků již mají navrch jiné hudební vlivy. Při organizování nahrávání hudebníků z Puhoi se ukazuje, jak hudba v této společnosti fungovala, jak se povědomí o ní předávalo z generace na generaci, co vlastně zůstalo z její původní podoby.

Roger Buckton s pomocí pramenů nalezených přímo na Novém Zélandu stejně jako zdrojů z Čech či jiných míst Evropy

rekonstruuje historii jedné migrace. Cesta hudby z českých vesnic na opačný konec světa začala v roce 1863, kdy ze západočeských obcí Stod a Chotěšov vyrazilo několik desítek lidí, od chudáků po zámožné sedláky. Po cestách vlakem do Prahy a do Hamburku dopluli do Anglie a odtamtud kolem Afriky, přes Indický oceán ke břehům Nového Zélandu. Cesta trvala sto šest dní, po přistání ještě zbývalo doplout proti proudu řeky Puhoi na domorodých kánoích a pak se pustit do boje s tamní přírodou. Zamě byla úrodná, ale zároveň drsná a svou hornatostí komplikovala zakládání polí. Hlavním aktérem při vzniku osídlení byl Martin Krippner, rodák z vesnice Mantau (Mantau), která je dnes součástí Chotěšova nedaleko Plzně. Byl synem kováře, ale vystudoval práva v Praze a později se stal důstojníkem. Během vojenské služby se oženil s Angličankou a s ní odjel na Nový Zéland. V dopise lákajícím nové osadníky popsal podmínky v nové zemi a použil frázi o „mléku a strdí“, připisovanou mytickému praotci Čechovi. Jak Roger Buckton ukazuje na historických dokumentech, Krippnerovy formulace obsahovaly nemalé množství reklamního přehánění. První roky na novém místě byly plné těžkostí a emigrantské komunitě při jejich překonávání pomáhalo jednak náboženství, jednak právě písně jako pojítko se starou vlastí.

Mezi prvními osadníky v Puhoi byl také Michael Yesensky (Jesenský), houslista, který se proslavil v okolí a byl zván, aby svou hrou doprovázel společenské akce. Místo, na němž si postavil dům, se dodnes nazývá Fiddlers Hill. První kapelu v Puhoi vedl dudák Joseph Paul – se svými bratry Johnem (housle a dudy) a Wenzlem (akordeon) obstarávali doprovod na

svatbách, jichž přibývalo, jak se komunita Bohemians postupně usazovala a zvykala si na nové prostředí. Rodina pocházela z vesnice Popov nedaleko Plzně a byla tak v těsném kontaktu s tehdejší živou dudáckou tradicí. Paul se narodil v roce 1816, byl tedy současníkem slavnějšího dudáka Františka Kopšika, jehož nahrávky v roce 1909 pořídil pomocí Edisonova fonografu Otakar Zich (v roce 2001 je na CD vydal Lubomír Tyllner v Etnologickém ústavu Akademie věd ČR).

Ačkoliv se v Bucktonově knize stále píše o Bohemians, tituly písní naznačují, že s národností osadníků a identitou jejich hudby je situace trochu složitější: *Hans gaih Huom, Naih Aufhaien Walzer, Wenn hait Mutter ma huasn G'flickt*. Členové první vlny pocházeli z německy mluvících oblastí Čech a jejich nářečím byla takzvaná egerlandština, příbuzná s německými nářečímí Bavorska. Zpočátku nic nenamítali, když byli okolím označováni podle jazyka jako Němci, ovšem s počátkem první světové války, kdy začaly probíhat internace novozélandských Němců jako potenciálních nepřátel britského impéria, začali obyvatelé Puhoi zdůrazňovat českou část své identity. Tato vazba přetrvala do současnosti, kdy se potomci osadníků stále aktivně zajímají o své české kořeny.

Roger Buckton s hudebníky v Puhoi pořídil sérii nahrávek, vydaných na dvou CD, na nichž lze slyšet onu poslední generaci hudebníků: akordeonisty Laurie Rauner, Fred Rauner, Dot Berger, houslistu Ben Bayer a dudáka Philip Wech. Všechny nahrávky jsou instrumentální, rytmická přesnost a slyšitelně dobrá instrumentální technika odpovídají obrazu soustředěného hudebníka citovaného na začátku tohoto článku. Včetně toho, že dudy a housle se jen těžko

prodírají silným zvukem akordeonů, ačkoli v tomto případě jim nahrávací technika poněkud pomohla.

Repertoár je složen především ze střídajících se polek a valčíků, mezi nimiž je jako historicky starší tanec vložen takzvaný umadum nebo umardum, což je německý název pro tanec na Chodsku známý jako „do kolečka“. Nezvyklý, tzv. proměnlivý takt (changing metre) je na jednom z CD slyšet v melodii označené jako *Umadum with haymaker rhythm*. Pod různými názvy – *furiant*, zelený kousek – se takový druh melodie, v níž se střídá dvojdobý a třídobý takt, vyskytoval na různých místech Čech a melodie nahraná novozélandskými hudebníky je známá i s českým textem *Já si tě nevezmu, tys tuze vospalá...* Na zmíněných nahrávkách Františka Kopšika z roku 1909 je tato píseň rovněž zaznamenána a novozélandští hudebníci zachovali její rytmická specifika. Stejně jako ostatní melodie je i tato hrána pouze instrumentálně a text v německém nářečí k ní pravděpodobně neexistoval, nicméně je to důkaz, že mezi česky a německy hovořícími skupinami v Čechách docházelo v jisté míře k přebírání hudebního repertoáru. Vzhledem k rytmickým zvláštěnostem, které například v anglické lidové hudbě nemají obdobu, nebyly tyto melodie pravděpodobně často hrávány na Novém Zélandu na zábavách, zachovaly se pouze jako jistá „exotická“ specialita. Až později se melodie *Já si tě nevezmu* dočkala anglického textu pod názvem *I have left my homeland*, nostalgicky vzpomínajícího na starou vlast.

Kniha *Bohemian Journey* zasazuje hudbu emigrantů z českých zemí do širšího kontextu. Jedna kapitola je věnována obecněji hudbě na venkově Nového Zélandu a také lidové hudbě Anglie, protože právě

ona představovala dominantní kulturu, do níž se menší skupiny – jako ta z Čech – zapojovaly a více či méně se s ní mísily. Kromě popisu hudby jedné pozoruhodné komunity je tedy prostor věnován také tomu, jak se hudba proměňuje, když ti, kdo ji hrají a zpívají, cestují do nového prostředí. Díky této kombinaci různých hledisek je tato publikace mimořádně přínosná.

Matěj Kratochvíl (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Halina Słomska, MALARSTWO NA SZKLE, XVIII- I XIX- WIECZNE LUDOWE MALARSTWO NA SZKLE W ZBIORACH MUZEUM KARKONOSKIEGO W JELENIEJ GÓRZE. *Jelenia Góra 2009, 402 s.*–

Lidové podmalby na skle se jako jeden z nejdekorativnějších projevů tradiční lidové kultury těší jistému zájmu odborníků, sběratelů i části laické národopisně orientované veřejnosti již od sklonku 19. století. Zatímco v západní Evropě probíhal vývoj zkoumání tohoto fenoménu prakticky bez přerušení, u země tzv. východního bloku došlo z ideologických důvodů (prakticky výlučně náboženská tematika podmaleb, sepětí s lidovou vírou) po druhé světové válce k jistému odklonu tématu na periferii etnografických výzkumů. Tuto časovou prodlevu v poslední době alespoň částečně kompenzuje několik odborných titulů věnovaných lidové podmalbě na území českých zemí, Slovenska, Polska či Ukrajiny.

Sbírka Krkonošského muzea v Jeleni Hoře obsahuje 1359 artefaktů, které se sem většinou dostaly patrně svozy historických artefaktů po druhé světové válce. (Inventarizace fondu začala probíhat až na